

6. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник / За ред. Капської А. Й.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.

ПИДЮРА ИВАН ПЕТРОВИЧ. *Критерии и показатели ресоциализации воспитанников центров социально-психологической реабилитации детей.*

В статье на основе исследования научных работ определена актуальность проблемы социализации детей, подвергшихся кризиса личностного развития и в результате чего стали воспитанниками центров социально-психологической реабилитации. Определена сущность, особенности и структуру процесса ресоциализации воспитанников Центров социально-психологической реабилитации детей. В смысле статьи обосновано и графически изображено критерии (побудительно-мотивационный, регулятивно-волевой, поведенчески-операционный) и показатели ресоциализации воспитанников центров социально-психологической реабилитации. Осуществлен анализ исследования социализованности воспитанников центров социально-психологической реабилитации. Выявлены недостатки, обуславливающие необходимость разработки педагогического обеспечения процесса ресоциализации воспитанников центров, с целью улучшения условий и эффективности их реабилитационного процесса.

Ключевые слова: социализированность, ресоциализация, критерии и показатели ресоциализации, Центр социально-психологической реабилитации, педагогическое обеспечение.

PYDYURA IVAN. *Criteria and indicators of resocialization of inmates of the centers of social-psychological rehabilitation of children.*

On the basis of research scientific works defined relevance of socialization of children, failed personal development of pupils and become centers of social and psychological rehabilitation. Essence, features and structure the process of re-socialization of inmates socio-psychological rehabilitation. The content of the article the criteria and graphics (incentive-motivation, regulation and volitional, behavioral-operational) and indicators of re-socialization of inmates socio-psychological rehabilitation. The analysis of research students sotsializovanosti socio-psychological rehabilitation. Revealed shortcomings that necessitated the development of educational software process re-socialization centers pupils, to improve conditions and efficiency of their rehabilitation process.

Keywords: sotsializovanist, re-socialization, re-socialization of criteria and indicators, socio-psychological rehabilitation, educational support.

УДК 378.011.3-051:36]:316.647.5

Ремньова А.Г.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Стаття присвячена проблемі виховання толерантності майбутніх соціальних педагогів. У статті здійснено характеристику толерантності як особистісної якості, розкрито структуру толерантної особистості майбутнього фахівця соціальної сфери. Проаналізовано складові структури толерантної особистості педагога: когнітивну, аксіологічну (ціннісну), діяльнісну (поведінкову) та визначено особливості їх прояву у

майбутніх соціальних педагогів. Виявлено взаємозв'язок толерантності як особистісної якості з іншими важливими професійними якостями та компетенціями майбутнього фахівця соціальної сфери. Визначено педагогічні умови виховання толерантності майбутніх соціальних педагогів у системі вищої освіти України, розкрито сутність та значення організації толерантного простору у вищих навчальних закладах для формування толерантності майбутніх педагогів.

Ключові слова: толерантність, майбутній соціальний педагог, толерантна особистість, педагогічні умови, толерантний простір, особистісні та професійні якості.

Суспільно-політична та духовна ситуація сьогодення, швидкоплинність соціальних, економічних, моральних і культурних змін, які відчуває сьогодні людство, породжують кризові явища у суспільстві і можуть привести до великої загрози – втрати духовного стержня та сенсу людського буття у молодого покоління. Соціальні проблеми українського суспільства значно поглибили події останніх років: Революція Гідності, анексія Криму, військові дії на Сході країни, економічні негаразди, різке зниження рівня життя відчутно змінили свідомість українців. Ці зміни не тільки сприяли патріотичному піднесенню, але й породили напругу й непорозуміння у суспільстві та в міжособистісних стосунках, привели до зростання нетерпимості, агресивності, конфронтації. В таких умовах проблема виховання загальнолюдських цінностей, зокрема толерантності, у майбутніх соціальних педагогів набуває важливого значення, адже соціальний педагог має сприяти моральному, духовному, культурному розвитку учнівської молоді.

Вагома роль у розв'язанні проблеми виховання толерантності як особистісної якості належить системі вищої освіти, яка забезпечує підготовку майбутнього соціального педагога не тільки як професіонала, а й як високодуховної особистості. Вирішення цієї проблеми пов'язано з особистісним розвитком майбутнього соціального педагога у системі його професійної підготовки. Тому сучасна система виховання в умовах загальноосвітніх навчальних закладів вимагає теоретичного обґрунтування різних аспектів проблеми виховання толерантності майбутніх педагогів та фахівців соціальної сфери.

Соціальна педагогіка як окрема галузь педагогічного знання переживає сьогодні період активного створення нових теоретичних концепцій і положень, систематизації та аналізу практичних соціально-педагогічних досягнень. Аналіз наукової літератури показав, що впродовж останніх десятиріччів вітчизняними науковцями досліджувалися в основному питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів (Р. Вайнола, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук, Т. Спіріна, С. Харченко та ін.) та їх професійних компетенцій (З. Бондаренко, Д. Годлевська, С. Гришак, О. Лісовець).

Проблему підвищення ефективності педагогічної роботи по створенню умов для формування толерантної особистості вирішували у своїх дослідженнях основоположники педагогіки толерантності О. Асмолов, Б. Гершунський, Ю. Іщенко, О. Клепцова, В. Тишков, П. Степанов та ін. Вітчизняні вчені Г. Балл, Л. Бернадська, І. Бех, О. Безкоровайна, О. Грива, Л. Завірюха, В. Калошин, О. Швачко дослідили педагогічні аспекти феномену толерантності та розкрили його вплив на формування професіоналізму та інших особистісних якостей педагога. Окремі аспекти проблеми виховання толерантності як особистісної якості майбутніх педагогів висвітлили у своїх дослідженнях Т. Білоус, О. Матієнко, А. Погодіна, Ю. Тодоровцева.

Незважаючи на суттєвий доробок сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених у вирішенні проблеми гуманізації професійної свідомості майбутніх вчителів, питання,

що пов'язані з формуванням толерантної особистості соціальних педагогів та соціальних працівників, залишаються ще недостатньо вивченими і потребують їх осмислення та ґрунтового теоретичного дослідження.

Проблема виховання толерантності як особистісної якості майбутніх фахівців соціальної сфери є своєчасною та актуальною в нинішніх умовах, коли увага до самого феномену толерантності значно посилилася у зв'язку з необхідністю формування вміння у підростаючого покоління жити у взаємодії один з одним без насилля і зла. Тому *метою даної статті* є теоретичне осмислення сутності толерантності як особистісної якості фахівця соціальної сфери та обґрунтування педагогічних умов виховання толерантності майбутніх соціальних педагогів.

Гуманізація освіти не оминула сьогодні систему професійної підготовки майбутнього соціального педагога, який «повинен не тільки володіти чималим арсеналом умінь і навичок, мати глибокі знання в галузі наук про людину, сформуватися як професіонал, але й володіти певними особистісними якостями: гнучкістю, емоційністю, емпатійністю, самоконтролем, самовдосконаленням, принциповістю та ін.» [5, с. 15].

Аналіз досліджень у галузі теорії та методики професійної освіти, предметом яких є процес формування особистісних якостей майбутнього соціального педагога, показує, що більшість науковців до оптимального набору особистісних якостей соціального педагога та фахівця соціальної сфери включають гуманістичну спрямованість, відповідальність, принциповість, комунікабельність, спостережливість, тактовність, інтуїцію, здатність до самоосвіти, адекватність самооцінки та оцінки інших, мобільність, гнучкість, оптимізм, співчуття, толерантність. Як зазначає українська дослідниця Р. Вайнола, «кожна професія формує специфічні професійно-важливі якості особистості. Під час безпосередньої професійної діяльності ці якості розвиваються, вдосконалюються, визначаються важливі та значущі для конкретної особистості. Таким чином, ми визначаємо, що особливості соціально-педагогічної роботи полягають у тому, що особистісні якості фахівця багато в чому визначають професійну успішність його діяльності» [1, с. 100].

Це підтверджує і новий Закон України «Про вищу освіту», який особливу увагу приділяє формуванню компетентності майбутніх фахівців, як динамічній комбінації знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [4].

На початку ХХІ століття дослідники професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів і працівників соціальної сфери почали включати у перелік необхідних їм професійних і особистісних якостей толерантність. Вона ніби «пронизує всі ключові компетентності і акумулює у собі цілий ряд важливих особистісних характеристик: терпимість, емпатійність, комунікативність, емоційну стабільність, соціальну активність, достатній рівень культури та освіти, достатній рівень розвитку мислення» [2, с. 17]. Толерантна особистість – це людина, яка усвідомлює себе частиною цілісного світу, і водночас розуміє, що всі люди є різними, виявляє повагу та сприймає інші точки зору, але при цьому не відмовляється від своїх переконань і визнає таке право за іншими.

Інтерес до толерантності, а потім і до проблеми її виховання значно посилюється наприкінці ХХ століття після прийняття у Парижі в 1995 році Декларації принципів толерантності [3]. Цей міжнародний документ ознаменував новий підхід у галузі нормалізації міжнародних відносин і став методологічним підґрунтям для розвитку ідей

толерантності в системі освіти та виховання. Керуючись основними положеннями Декларації та результатами досліджень з проблеми виховання толерантності, ми можемо визначити, що основним змістом поняття толерантності є усвідомлення багатомірності суспільного буття, повага особистості, терпиме ставлення до індивідуальних особливостей інших людей, до їх поглядів, світобачень та вірувань, що проявляється у соціальній зрілості особистості.

Толерантність займає одне з чільних місць у шкалі європейських педагогічних цінностей. Виховання толерантності як інтегративної якості особистості набуває особливого змісту у процесі реалізації європейського вибору України та в зв'язку з необхідністю підготовки молоді до життя у оновленій Європі. Разом з тим виховання толерантності у майбутніх соціальних педагогів обумовлено соціальними, етнічними, демографічними та культурними факторами: змінами соціальної структури українського суспільства та подальшим соціальним розшаруванням населення; посиленням маргінальності студентської верстви; збільшенням частки мігрантів з далекого і ближнього зарубіжжя, а також зі сходу країни; зростанням етноцентристських настроїв у студентському середовищі тощо. Сформована толерантна особистість здатна протистояти негативним впливам різноманітних факторів, долати упередження та стереотипи стосовно представників інших етнічних або соціальних груп, активно включатися у соціальне життя і успішно вирішувати професійні проблеми.

Якщо розглядати толерантність як особистісну якість, то слід зауважити, що вона є інтегративною якістю особистості і має певну структуру, яку слід враховувати у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. Більшість дослідників толерантності виокремлюють три або чотири її компонента, наприклад: «когнітивний, аксіологічний, інструментальний та якісний [2, с. 27] або концептуально-ціннісний, особистісно-мотиваційний і діяльнісно-поведінковий» [6, с. 6]. Ми вважаємо, що у структурі толерантної особистості майбутнього соціального педагога слід виокремити три складових: когнітивну, аксіологічну (ціннісну) та діяльнісну (поведінкову).

Розглянемо кожен складову толерантної особистості майбутнього соціального педагога. Когнітивний компонент пов'язаний з усвідомленням і розумінням історичних, культурних, релігійних особливостей різних народів; вікових, гендерних, соціальних відмінностей представників різних груп; розумінням особливостей розвитку сучасного суспільства (ідеали, вірування, історія власної держави та інших країн). Цей компонент передбачає наявність у майбутніх соціальних педагогів ґрунтовних теоретичних знань щодо сутності толерантності, структури толерантної особистості, організації та створення толерантного простору у навчальному закладі або трудовому колективі.

Аксіологічний (ціннісний) компонент толерантної особистості майбутнього соціального педагога забезпечується наявністю певних ціннісних установок щодо мети та завдань виховання толерантності в учнівській молоді, щодо цінності особистості і культури, соціальної відповідальності, подолання стереотипів, упереджень, агресії. Ціннісний компонент толерантності майбутнього фахівця соціальної сфери виявляється через систему принципів організації робочого процесу, серед яких домінують такі: пріоритет гуманістичних цінностей; ідея духовної свободи людини; визнання самобутності і унікальності кожної людини; віра в невичерпні можливості і здібності особистості; повага до людської гідності; відкритість до сприйняття людських цінностей; орієнтація на діалектичний зв'язок розвитку і саморозвитку особистості; терпимість до думок і поведінки інших людей; зорієнтованість на партнерство і співробітництво. Цей компонент сприятиме формуванню рівноправних взаємоповажних стосунків у студентському середовищі, а потім – і між членами колективу навчального закладу або трудового колективу.

Для майбутнього соціального педагога або фахівця соціальної сфери особливе значення має «діяльнісний компонент толерантності, який виявляється через його систему способів дій, серед яких: сприймання особистості партнера таким, яким він є; прийняття та розуміння індивідуальності іншої людини; надання недоторканого права особистісної думки; оцінювання особистості згідно Я-концепції; вміння приховувати або згладжувати негативні почуття; вміння вибачати іншому помилки чи ненавмисно спричинені неприємності; терпиме ставлення до професійного дискомфорту; вміння володіти собою і йти на компроміс; уміння безконфліктно вирішувати проблемні ситуації» [6, с. 22]. Діяльнісний компонент толерантності соціального педагога виявляється також через характер його емоційного ставлення до всіх учасників взаємодії, а саме через доброзичливість, ввічливість, щирість, лояльність, стриманість, милосердя, емпатію, справедливість, терпимість. Реалізація цього компоненту забезпечується співпрацею та діалогом між студентом і викладачем, як видами толерантної взаємодії, оптимальним поєднанням традиційних та активних форм організації навчання, інтерактивними технологіями професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Якщо розглядати толерантність як складову частину комплексу освітніх завдань, необхідно організувати і запровадити цілісну системи роботи з виховання толерантності майбутніх соціальних педагогів, що буде базуватися на певних педагогічних умовах. Поняття умова у філософському словнику пояснюється як «категорія, в якій відображені універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує» [7, с. 503]. Саме тому педагогічні умови є важливою складовою педагогічної системи, що забезпечують досягнення поставленої мети. Ефективність виховання толерантності як професійно важливої якості особистості майбутнього педагога, на наш погляд, залежить від наступних педагогічних умов:

- актуалізації мотиваційної готовності всіх суб'єктів освітнього середовища (викладачів, студентів) до організації толерантного простору в освітньому закладі (толерантність – цінність);
- оновлення змісту навчальної інформації теорією педагогіки і психології толерантності з метою врахування плюралізму точок зору, різноманітних світоглядних підходів, багатоманітності усіх сфер життя;
- розробки і запровадження особистісно-орієнтованих та інтерактивних технологій, що сприяють вихованню толерантності;
- підготовки викладацького складу з метою визнання і освоєння нових технологій по вихованню толерантності (тренінги умінь, аналізу, конструювання, презентації способів розв'язання конфліктних педагогічних ситуацій);
- організації толерантного простору у вищих навчальних закладах.

Для впровадження мотиваційної готовності всіх суб'єктів освітнього середовища до організації толерантного простору в навчальному закладі слід забезпечити достатній рівень інформованості викладачів і студентів про сутність та змістові характеристики толерантності, про розвиток і становлення педагогіки толерантності, сприяти формуванню ціннісного ставлення до толерантності, як особистісної якості та соціального феномена. Для засвоєння толерантних норм студенти мають навчитися критично мислити, розв'язувати моральні дилеми, набувати досвіду і бажання взаємодіяти у толерантному середовищі.

Наступна педагогічна умова взаємопов'язана з першою і передбачає доповнення змісту дисциплін, що входять до науково-предметного циклу професійної підготовки соціального педагога (соціальна педагогіка, основи соціалізації особистості, технології

соціально-педагогічної роботи, педагогіка сімейного виховання та ін.) теоретичною інформацією з педагогіки і психології толерантності.

Важливу роль у формуванні навичок толерантної взаємодії майбутніх соціальних педагогів та фахівців соціальної сфери мають особистісно-орієнтовані та інтерактивні методи і технології, з якими студенти знайомляться під час вивчення дисципліни «технології соціальної роботи» і опановують їх на практичних заняттях. Для формування толерантності як якості особистості не існує спеціальних методів, але активне запровадження у процесі викладання фахових дисциплін ігрового методу (ділових, сюжетних, рольових ігор), методу проєктів, психодрами, арт-терапії, методів групової психокорекції сприяє вихованню у майбутніх соціальних педагогів самостійності, відповідальності, емпатійності, чуйності, комунікативності, тактовності, які є складовими толерантності – інтегрованої особистісної якості.

Ефективність процесу виховання толерантності у майбутніх соціальних педагогів має двосторонній характер і залежить від позитивної взаємодії викладача і студента, тому опанування новими технологіями викладацьким складом вищого навчального закладу відіграє важливу роль у формуванні толерантного простору в освітньому середовищі. Запровадження на практичних заняттях різноманітних тренінгів, презентацій способів розв'язання конфліктних педагогічних ситуацій та інших інтерактивних методів буде сприяти формуванню стійких навичок толерантної взаємодії студентів і викладачів. Це також допоможе викладачам вищої школи сформувати у студентів установку на толерантність, яка у подальшому житті допомагатиме майбутнім соціальним педагогам усвідомлювати, що суперечності, що виникають між представниками різних світоглядів мають вирішуватися завдяки їх доброзичливій комунікативній взаємодії. Установка на толерантність сприятиме усвідомленню того, що сьогодні необхідно розробити методологію неантагоністичного розв'язання усієї системи суперечностей між особистістю і суспільством, між усіма існуючими соціумами, між людством і природою тощо.

Організація толерантного простору у вищому навчальному закладі забезпечується реалізацією представлених педагогічних умов і сприяє особистісному розвитку всіх суб'єктів навчального процесу, розвиває та виховує відкриту, вільну, гуманістично спрямовану, толерантну особистість з адекватною самооцінкою, яка успішно вирішує професійні проблеми.

Таким чином, проблема виховання толерантності у майбутніх соціальних педагогів є своєчасною і актуальною, адже толерантність займає одне з чільних місць у шкалі європейських педагогічних цінностей і є універсальною загальнолюдською цінністю. Особливості майбутньої роботи соціального педагога (взаємодія з різними віковими та соціальними групами, з різними соціальними інститутами та адміністративними органами, вирішення конкретних проблем людей, які потребують допомоги, робота в неформальному середовищі) вимагають від нього сформованих професійних та особистісних якостей, серед яких толерантність займає важливе місце. Толерантність як особистісна якість має певну структуру і компоненти: когнітивний, аксіологічний (ціннісний) та діяльнісний (поведінковий), які слід враховувати у процесі формування толерантності майбутніх соціальних педагогів. У закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців соціальної сфери, мають бути створені педагогічні умови, які забезпечать формування толерантності майбутніх соціальних педагогів, їх готовності до співіснування і взаємодії з іншими людьми, спільнотами, обставинами та прийняття їх такими, якими вони є.

Аналіз сучасного стану проблеми виховання толерантності у майбутніх соціальних педагогів дає підстави стверджувати, що вона має багато нерозкритих аспектів і потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Використана література:

1. Вайнола Р.Х. *Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки* : [монографія] / Вайнола Р.Х.; за ред. С.О.Сисоєвої. – Запоріжжя : Видавництво ХНРБЦ, 2008. – 350 с.
2. Грива О.А. *Толерантність молоді в полікультурному середовищі: [Монографія]* / Грива Ольга Анатоліївна. – К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2007. – 275 с
3. *Декларація принципів толерантності* / [Проголошена та підписана 16 листопада 1995 р.]. – Париж: ООН, 1996. – 16 с.
4. Закон України „Про вищу освіту” від 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>
5. *Соціальна педагогіка: Підручник, 4-е вид. виправ. та доп.* / За ред. Проф. А.Й.Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
6. Тодоровцева Ю.В. *Педагогіка толерантності: методичні рекомендації* / Ю.В. Тодоровцева. – Одеса : СВД Черкасов М.П., 2004. – 90 с.
7. *Философский энциклопедический словарь* / Ред.- сост. Е.Ф.Губский [и др.] – М. : Инфра, 1999. – 575 с.

РЕМНЁВА АНЖЕЛИКА ГРИГОРЬЕВНА. *Педагогические условия воспитания толерантности будущих социальных педагогов.*

Статья посвящена проблеме воспитания толерантности будущих социальных педагогов. В статье осуществлена характеристика толерантности как личностного качества, раскрыта структура толерантной личности будущего специалиста социальной сферы. Дан анализ составляющих структуры толерантной личности педагога: когнитивной, аксиологической (ценностный), деятельностной (поведенческой) и определены особенности их проявления у будущих социальных педагогов. Прослежена взаимосвязь толерантности как личностного качества с другими важными профессиональными качествами и компетенциями будущего специалиста социальной сферы. Определены педагогические условия воспитания толерантности будущих социальных педагогов в системе высшего образования Украины, раскрыто сущность и значение организации толерантного пространства в высших учебных заведениях для формирования толерантности будущих педагогов.

Ключевые слова: толерантность, будущий социальный педагог, толерантная личность, педагогические условия, толерантное пространство, личностные и профессиональные качества.

REMNOVA ANZYELIKA. *Pedagogical conditions of future social pedagogues` tolerance education.*

This article is dedicated to future social teachers` tolerance education problem. Tolerance characteristic as a personal feature is done, a structure of future social sphere specialist`s tolerant personality is revealed in the article. Structure constituents of tolerant teacher`s personality: cognitive, axiological and practical are analyzed; peculiarities of their appearance of future social pedagogues are defined as well. Correlation between tolerance as a personal feature and other important professional qualities and competencies of future social sphere worker are disclosed. Pedagogical conditions of future social pedagogues`

tolerance education in Ukrainian higher education system are defined; essence and meaning of tolerant space organization in higher education institutions for future teachers' tolerance formation are revealed.

Key words: tolerance, future social pedagogue, tolerant personality, pedagogical conditions, tolerant space, personal and professional qualities.

УДК 81□271-057.87:[316.614:39]

Рудкевич Н.І.

МОВА СПІЛКУВАННЯ ЯК ОЗНАКА ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ, ЇЇ ЕТНОСОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ

У статті розглянуто проблему мовного аспекту етнокультурної соціалізованості студентів в умовах вищого навчального закладу. Запропоновано шляхи дослідження мови як складової етнокультурної соціалізованості, її етнічних та соціальних функцій впливу на особистість студента. Визначено особливості впливу форм позанавчальної роботи зі студентами вищого навчального закладу, засобами словесних форм роботи. Розглянуто можливості літературних дебатів, читацьких конференцій, тематичних вечорів та вечорів поезії в процесі етнокультурної соціалізації студентської молоді.

Ключові слова: етнічна соціалізація, етнокультурна соціалізація студентів, мова, літературні дебати, читацькі конференції, тематичні вечори, вечори поезії.

Відродження національної культури й мови як атрибутів державності потребує звернення до споконвічних мовних кодів українського етносу. Проте процеси глобалізації сучасного суспільства часто призводять до того, що люди все менше приділяють уваги живому спілкуванню і цим самим відтісняють його на другий план.

Етнічна приналежність людини визначається, насамперед, мовою, яку вона вважає рідною, і культурою, що стоїть за цією мовою. «Етнічний і мовний розподіл комунікантів, перебуваючи в певних взаємозв'язках, зазвичай, розкривають культурно-мовну компетенцію. У семантичній площині мови відбиваються загальні і специфічні компоненти культури – відповідно універсалії та унікалії, зумовлені етноспецифічними особливостями структури мови» [1, с. 51].

Мова – це складне, багатоієрархічне, живе явище, яке, будучи сталим і консервативним, разом із тим постійно вдосконалюється, розвивається, змінюється. Формування сучасної української мови на основі південнослов'янської лексичної спадщини розгорталося через постійно наростаючу словотворчу тенденцію, характер і спрямованість якої зумовлювалися внутрішніми суспільно-політичними стосунками, а головне міжетнічними іномовними впливами.

Жодна мова не розвивається ізольовано, тому міжмовні контакти – це явище природне і закономірне. Його суть і спрямованість полягають в обопільних взаємовпливах української та інших мов на їхній словниковий склад та загальний розвиток. Внаслідок цього відбувається проникнення елементів однієї мови до іншої, запозичуються слова, словотворчі моделі, синтаксичні конструкції, навіть звуки. Міжмовні контакти можуть відбуватися різними шляхами: як через безпосередні стосунки між носіями мов, так і за посередництвом третіх мов, книжно-літературну творчість, через засоби масової інформації тощо. Головним компонентом цього процесу